

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**AntiLutherus Judoci Clichtouei Neoportuensis. Doctoris
Theologi, Academiae Parrhisie[n]sis**

Clicthove, Josse

[Köln], 1525

VD16 C 4189

Sacrum missæ canonem, pie & recte compositum esse, eundemq[ue] in
magna ueneratione haberi debere XVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36183

¶ Deniq; ex eo q; laici sumentes sanctæ eucharistiæ cõmunionẽ & infirmi, non dicunt sacrificare, sed solũ cõmunionẽ dominici corporis percipere: haud recte colligit Lutherus in hac obiectione postremo loco, q; similiter nec sacerdotes consecrantes sanctã eucharistiã in altari: dicendi sunt eã deo sacrificare. Nam non omnis sumẽs sacra eucharistiã: est eã sacrificas. sicut & in ueteri lege multiserat permissus usus pariter & esus eor; quæ dño fuerat sanctificata atq; oblata in sacrificiũ: qui nõ erãt sacerdotes. E diuerso aut omnis sacrificans & offerens hostiã salutarẽ in altari: est etiã secundum institutũ ecclesiasticũ eam sumẽs. Itaq; laici duntaxat percipiunt sacrosanctã eucharistiã: non aut eã offerũt tanq; ministri altaris, nec consecrãt, quoniã sacerdotali ordine nõ sunt insigniti: q; ad exercendũ sacrificandi munus exposcit. Sacerdotes uero & sacrificant singularẽ illam hostiã: & sumũt eãdẽ, quoniã sacerdotij functionem habent: ad id sacrificij genus offerendum necessariam. Porro quæcunq; ab octauo huius libri capite ad hunc usq; locum dicta sunt: ad confutationẽ tertij dicti Lutherani in ipsa libri præsentis fronte positi magnopere faciunt, et ad omnimodam illius destructionem adducta putentur.

Leuiti. 22.

¶ Sacrũ missæ canonẽ, pie et recte compositũ esse: eundemq; in magna ueneratione habendum. Cap. XVII.

Aeterũ quoniã hic aduersarij nostri Lutheri mos est, reiicere cũ supercilio et aspernari omnia quantũuis sacra ac sancta: q; eius aduersant assertioi, eamq; potissimũ ob causam fugillat impia reprehensione, in quarto suo dicto supra posito circa libri huius principium, et sacrum missæ canonẽ: plane astruentẽ sanctissimũ eucharistiæ sacramentũ in missæ officio consecratũ, esse sacrificium, qd ille peruicaciter negat. exposcit profecto hic locus et suo quidem ordine: ut ostẽdamus eundẽ canonẽ recte et sancte cõtextũ esse, atq; magno habendũ in precio. Quod nobis factũ nõ erit difficile: si primũ attẽdamus à quibus authoribus sit cõpactus, deprehẽdemusq; ipsos fuisse uiros sanctitate atq; doctrina cõspicuos: & auctoritate summa insignes. ut q; sedis apostolicæ circa prima ecclesiæ tẽpora moderationẽ gesserit: & cõplures eor; sancto pro fidei cõfessione martyrio, uitæ præsentis cursum cõsummauerit. Quibus in summi.

in summi pontificatus dignitate successerūt alijs: præclara etiã erudi-
 tiõẽ & uitæ sanctimonia eximij patres. qui partibus sacri canõis
 iã cõflatis à suis maioribus nonnihil adiecerūt ad pietatẽ, religionẽ
 & tanti mysterij (utpote missæ) dignã celebrationẽ maxime con-
 ducẽs. Neq; em̃ uno eodemq; temporis articulo & à solo uno au-
 thore, totus ipse canõ fuit ex oibus suis partibus integratus: sed per
 interualla tẽporũ & à diuersis accepit paulatim incrementũ, & de-
 mũ suũ cõplementũ, nõnullis per posteriores summos põtifices ad
 priorũ contextũ sensim superadditis. ¶ Neq; id autoritatẽ detra-
 hit aut põdus illi sancto operi: q; à diuersis fuerit opificibus pedetẽ
 tim cõpactũ. Tum q; in illis omnibus, unus & idem erat supremus
 architectus & author totius fabricæ, spũs sanctus: suggerẽs singu-
 loꝝ cordibus ea quæ ad celebrationẽ mysterij sacratissimæ eucha-
 ristix in illa præcipua missæ parte forent adñciũda. Tum etiã, q;
 posteriores summi põtifices sua autoritate approbarũt: quæ à p̃-
 cessoribus suis fuerant in huius operis structura collocata atq; ap-
 posita. Et ita qui extremã illi opificio imposuit manũ: approbavit,
 rataq; habuit omnia, quæ à præcedentibus ecclix catholix præ-
 sidibus fuerat ea in re elaborata. Vnde quasi ab uno authore, ut il-
 lo postremo toti⁹ operis cõsummatore: pulcherrimũ illud opificiũ
 uideri possit extructũ atq; cõpositũ. Tum deniq; quia tam cõcinna
 est singularũ partiũ unius ad aliã in toto illo ope cohærentia, tã apta
 cõpago atq; iunctura: ut nihil in eo hiulcũ, nihil interhians, subul-
 tan sue deprehendat: nihil deniq; ad proximas partes male concin-
 natũ. sed om̃ia congrue, apposite & affabre suis locis accõmodata:
 atq; proximis altrinsecus partibus decentissime cõnexa. Vt q; nõ
 accepisset ex auditu aut librorũ lectione, totũ ipsum canõnẽ à di-
 uersis authoribus esse per uarias tẽporũ successiones integratũ: ex
 ipsa totius cõtextus qualitate & facie in eam facile adducere fẽ-
 tentiã, q; unus & idẽ fuisset ipsius totius operis author. cõtinua cõ-
 positiõẽ sine tẽporis interpolatiõẽ id integre molitus. ¶ Traditũ
 quidem Gelasius, huius nominis primus summus põtifex, ipsum
 canõnẽ præsertim ordinasse atq; coadunasse ad quotidianũ missæ
 usum, Leo uero primus, adiecit ad eũ qui prius erat in usu: hanc
 deprecatoriã particulã. Hanc igit oblationẽ seruitutis nostræ, sed
 & cunctæ familiæ tuæ: quæsumus dñe ut placatus accipias. Gre-

II.

III.

Nonnulli ca-
nonis missæ
auctores.

gorius aut primus adiunxisse tres illas cōtinue subsequētes petitiō-
 nes, utpote diesq; nostros in tua pace disponas; atq; ab æterna da-
 mnatione nos eripi, & in electorū tuorum iubeas grege numerari.
 Leo itidē primus illi sententiæ, & quod tibi obtulit summus sacer-
 dos tuus Melchisedech, superaddidisse legitur hæc sacra uerba,
 sanctum sacrificium, in maculatā hostiā. Et alij summi pontifices
 diuerso tēpore alias sacri canōis particulas adieciisse prius cōpactis
 tradunt: instituisseq; cærimonias in ipso missæ canone à sacerdote
 sacra faciente obseruandas. Quinimmo ex diuersis locis luculente
 expositionis ipsius Gabrielis de canone missæ, nec non ex præcla-
 ro opere Platinae uiri doctissimi; quod conscripsit de singulorum
 summorū pontificū uita, promptū erit cuiq; deprehendere, nomi-
 natimq; dinoscere quosq; summos pontifices, à quibus singulæ par-
 tes missæ, à principio ad eius usq; finem, fuerint institutæ, itidē &
 singuli eius ritus, ordinati. ¶ Verū tanta auctorū diuersitas nihil cō-
 cinnitatis aut gratiæ detrahit totū operi sacri canonis: nihilq; illi adi-
 mit ponderis aut decoris. Tantus namq; ipsi orationis sacre conte-
 xtui adest splendor & ornatus: atq; si ab uno eodēq; autore repudi-
 isset, continuo progressu cōpositus. Quod si quis pergat ea repudia-
 re opera in unū cōgesta corp⁹, quæ à uarijs confecta sunt artificib⁹
 reijcienda nobis erit tota ueteris testamenti scriptura: q; diuersi e-
 ius libri à uarijs editi sunt scriptorib⁹. Abijciēda q; erit simili rōne
 & sacra noui organi & instrumēti pagina: q; multiplices eius libri
 multos etiā habeāt authores, à quibus sunt cōscripti. Deniq; & re-
 pudandū nobis erit symbolū apostolorū: uniuersos orthodoxæ fi-
 dei complectēs articulos. q; nō ab uno authore sed diuersis ē cōpa-
 ctū: utpote a duodecim aplis quorū singuli suū cōfecerūt articulū:
 & ita collectos in unū cōtulerūt. Sed q; tantam ferat rei indignita-
 tem: & extremas hæc ineptias. ¶ Deinde si ipsam sacri canōis sen-
 tentiam lubet attendere: tota sancta est, pia & religiosa: nihil cōple-
 ctēs quod aspernādū sit, diuināq; maiestate indignū, aut quod me-
 rito quempiā offendere debeat. Siquidē partim deprecatōria ē o-
 ratio: pro omni uiuentiū gradu & defunctorum subleuatione. par-
 tim sanctorū in cælesti regiōe ppetuo uiuentiū cōmemoratiua: ad
 impetranda illorū suffragia. partim uero narratoriæ primæ institu-
 tionis sacratissimi misterij eucharistiæ: secundū euangelicā senten-
 tiam.

III.

tiam. Quid oro in omnibus his partibus occurrit: quod nõ ad pietatē, deiq; honorē & cultū probe attineat; quod itē legētis animū ad reuerentiā in deū, ad syncæriorē deuotiōis affectū, ad maiorem etiā excellentissimi illius mysterij uenerationē: non excitet, erigat, & prouocet? ¶ Sed nūc quid sacro missæ canoni Lutherus inter cætera obiecit: audiamus. Cur canonē (inquit) uehamus tā sublimiter; cū superius monstratū sit: sacrificos istos nõ uno mō circa eucharistiā delirare, ut nõ mirū sit: si & canō eorū alicubi deliret. Quis etiā nõ uideat: eū esse cōpositū ab aliquo uerboſo & parum spūali? Quid em̄ attinet: uerbis ita superfluere? Hæc dona, hæc munera, hæc sacrificia. Item, Hostiā purā, hostiā immaculatā. Et multa alia: in eo iustē possunt redargui. Hęc Luther⁹. Cui acriter occurrendū est, non sacrificos secundū ecclesiæ ritū sacerdotes neq; canonē delirare: sed ipsum potius extremo agi delirio, quo in totam debacchat ecclesiā. Verboſum itidē, eundē uideri, parūq; spiritalē uirū: qui talē de sacro canone profert, totūq; mūdo inuulgat sententiā, qua prodit se destitutū interno & spūali gustu: quo succū deuotiōis & p̄ij in deū affectus exugat ex sacri canōis lectione, percipiatq; intorsum latentē spūalis sensus dulcedinē. Neq; id mirū. Animalis em̄ hō: nõ percipit ea quæ sunt spūs dei. Qui autē zelū habet & cōtentionē, qui sacra diuinarū rerū contēnit mysteria: nõne animalis est & carnalis? Et quomō (scire uelim) potest is sacerdos cū debita animi deuotiōe & reuerentia in deū, officij missæ celebrare: qui talia sentit, profert ac prodit de sacro canone, qualia euomit Lutherus; quē legens is qui sacra facit: intētissimo debet animo in deū ferri & tendere. Qui autē fieri possit, ut mentē supplicē erigat in deū: qui hoc ipsum quod legit paruifacit, fastidit & intra se contēptui habet? Neq; in ipso canōe est eiusdē rei per uerba superflua inculcatio: ut oblatrat aduersarius. sed ardentior p̄ij affectus in deū excitatio, uberiorq; eiusdē declaratio p̄ diuersa uerba: unius pene rei designatiua. Quæadmodū nulla uerborū superfluitas in psalmis hymnicis esse putanda est: ubi sæpenumero eadē sentētia repetitis uerbis ipsidem, aut pene cōsimilibus orōnibus explicat, ad maiore synceri affectus expressionē. ut eo in loco. Diligā te dñe fortitudo mea: dominus firmamentū meum & refugiū meū, & liberator meus. Deus meus adiutor meus: & sperabo

» V. Luth.

» 1. Corin. 2.

» Psal. 7.

» & sperabo

LIBER SECVNDVS

& sperabo in eū. Protector meus & cornu salutis meae: & suscep-
 tor meus. Et in alijs plerisq; alijs psalmoꝝ locis. Quāuis & uer-
 ba illa (quæ superflua causat aduersarius) diuersas cōtineāt & desig-
 nent rationes: ob quarū uarietate, eidē rei exprimēdæ, nō super-
 uacane sed legitime & decenter accommodant. Enimvero quæ of-
 ferenda in sacro missæ mysterio proponūtur: una quidē ratioe, do-
 na dicunt. alia ratione, munera: & alia, sancta sacrificia illibata. Ipsa
 quoq; salutaris hostia iam à sacerdote consecrata: ob unam quidē
 rationē pura dicit. ob aliā hostia sancta, & adhuc ob aliā hostia im-
 maculata. quē admodū ipsius sacri canonis expositores & interpre-
 tes: dilucide suis literarijs monumentis declararūt. ¶ Ceterū non est
 VII. silentio hic p̄tereunda grauis illa calūnia & falsa criminatio: quam
 impingit circa hūc libri sui (quē improbamus) locū de canōe missæ,
 Lutherus, uiris ecclesiasticis: quādo cōminiscitur eos eundē cano-
 nē euangelio p̄ferre, quod tamē nullus antiquoꝝ patrū aut recen-
 tioꝝ: factitasse legitur. Siquidē post multa ampullosa & sesquipe-
 dalia uerba: ipse Lutherus quali classicū uictorię canēs, celebresq;
 » ex hoste buccinās triūphos suos, ita profat. Quare hic uicim⁹: & di-
 » cim⁹. Cede canon euāgelio, & da locū spiritui sc̄to: cū sis uerbū hu-
 » manū. Deinde paucis interiectis, de eodē canone uerba faciēs sub
 » necit. Dicam⁹; ei iuxta parabolā. Domine canon, uos estis inuita-
 » tus ad nuptias: & sedistis primo loco. Sed ecce honoratioꝝ est inui-
 » tatus: immo ipse dñs inuitator adest. Date ergo huic locū: & sedea-
 » tis nouissimo loco cū rubore. Cur non in eo sedistis ab initio? Si ha-
 » betis aliquē piū sensum, quē uolēter emūctis literis exprimere
 » quis possit: habeatis. Sed uos apte cōtra euāgeliū sonatis: ideo uos
 » dānamus & cōtēnimus autoritate euāgelij. Hæc sunt Lutheri
 ad canōe missæ uerba: magis excipiēda risu, quinimmo potius
 explodēda & exhibilāda: q̄ serio cōfutāda. Qua em̄ cōiectura duci-
 tur Lutherus in hāc sententiā: q̄ canon se uoluerit euāgelio prepo-
 nere, admonēdusq; ueniat q̄ euāgelio cedat. Est certe suo gradu
 & loco cōtentus canon: quē inferiore q̄ euāgeliū statioe ex sancto
 rū patrū definitione est sortitus. Idcirco parabola illa euāgelica, idē
 canon inepte, insulseq; cōpellat à Luthero: ut relicto primo accu-
 bitu, ad postremū se trāsferat. Neq; quippiā in toto sacri canonis
 ambitu offendere quis possit: quod aperte aut etiā clāculū sonet
 contra

contra euāgelium, ut superiora dicta diffusius monstrarūt. Quo fit, ut mendacissime hic Lutherus astruat: ipsum canonem cum euangelio pugnare, perperam etiam uocet eundem, uerbum humanū: cū non tam ex hominibus quā ex deo sit, multasq; sacræ scripturæ sententias complectatur. Deinde in ipsos domini sacerdotes uirulentam exacuens linguam: in hæc uerba prorumpit. Et multa alia in eo (canone inquam) iuste possunt redargui: licet ab istis sacerdotibus suis eleuatus sit supra omnes articulos fidei. Nihil enim sanctius habet hoc canone: adeo ut & ipsum euāgelium ei collatum sordeat corā eis. In quo tamē nihil à moribus suis alienū faciūt: cū aliud nō studeāt quā ut iacent humana, contemnāt diuina: obseruet quæ nulli precij sunt, negligāt quæ summi precij sunt. Negamus itaq; et damnamus canonē in hac parte: tanq̄ aduersariū euangelij. Hæc Lutherus. Quæ quoniam contumeliosæ sunt apertisq; calumnijs: ne quæq; digna uidentur, quibus aduersa adhibeatur responsio. Id uerū dixisse sufficiat, neminē esse (ut reor) sacerdotū, qui canonē ipsum aut articulis fidei præferat aut pluris faciat quā euāgelium. Quod si talem quēpiam deprehēderit Lutherus: proferat eundē in mediū, ut ab eo errore in rectam ueritatis uiam reducatur. ¶ Porro quibus canonem inferiore cōstituendū loco fateamur quā sacrum euāgelium: nō tamē usque adeo deprimere eundem debemus, ut dicamus quæcūq; in eo ex sacris literis sunt deprompta, magnificēda quidem esse: reliqua uero omnia in ipso contenta, modici admodū esse momēti & parui ponderis: quemadmodū nonnulli, Lutherano fortasse succo incauti⁹ hauſto, docuisse ferūtur. Nempe etsi ad eximiā euāgelij dignitatē nō accedat ipse sacer canon: haud tamē idcirco floccipendendus est, aut tanquā futile quippiam abiiciendus: sed pro suæ qualitatis & conditionis ratione, magna ueneratione obseruandus. Perinde atq; argentum nō est tanquā lutū habēdū, aut aspernādū penitus: quanquā ad rutilū auri fulgorem & precium non pertingit. Neq; menstrua luna neq; sublustris astrorum ignes, parui à nobis debēt fieri: quāuis coruscū phœbeæ lapidis nō præferant splendore. Est enim & argento suū p̄ciū licet auro inferioris. Est etiam lunæ & nocturnis sideribus sua claritas: tæti iubare solari longe sit minor. ¶ At uero cū in profundū malorum

VII.

VIII.

C præleri

LIBER SECVNDVS

præsenti capite excribramus: p̄tiscos ipsos patres etiam sanctos peccasse, qui ipso sacro canone ad pagendū missæ mysteriū sunt usi: in dirā illam & terribilē cōminationē, **E**saie organo annūciatā ut detur incidere. **V**ē qui dicitis malū bonū, & bonū malū: ponētes tenebras lucē, & lucē tenebras: ponētes amarū in dulce, & dulce in amarū. **H**aud multū p̄fecto dissimilis esse uidetur in hoc negocio, scribis & Phariseis, pestiferis diuinorū operū calūniatoribus. **q**ui **C**hristū eñcientē spiritus immundos in uirtute dei: oblatrāt in principe dæmoniorū eñcere dæmonia. dimittētēq; hominib; peccata p̄ sua dulcissima benignitate: dixerūt in deū esse blasphemū. & curantē sabbato languidos incusarunt: ut uiolatorem sabbati & transgressorē legis. omniaq; cādida, atro animi liuore uerterūt in nigru, quos ea in re summopere detestanda: iisdem uestigijs cōsecratur **L**utherus. **S**ed mirū id cuiq; uideri nō debet; q̄ cēseat orthodoxos patres & sanctos, in ipso sacri canonis usu cōtraxisse peccatū labē. ut qui ea teneatur opinione, immo pertinaci assertiōe, q̄ omnia opa nostra, quantū uis bona & recta, sint peccāta: & optimū q̄d opus humanū quantūlibet recte factū, sit peccātum. **V**erū absurda illa & irrationabilis positio: satis à nobis reprobata est in libri p̄cedentis capite uicesimo septimo.

¶ Officiū ecclesiasticū de sancto eucharistiæ sacramēto: luculēter & p̄clare esse cōpositum. **Cap. XVIII.**

I. **R**æterea sugillat **L**utherus in eo quē improbamus libro suo (quē admodū ex quinto ei; dicto, supra annotato: & in hoc capite, penitus euertēdo, plane cōstat) officii ecclesiasticū: quod in annua celebritate sanctissimi eucharistiæ sacramenti à tota ecclesia cū ingēti ueneratiōe quotānis decātari solet. ut nihil relinquat ipse nō reprehensum aut uituperatū: quod ad tāti mysterij dignā celebratiōē & cultū attineat. q̄ si debita opa bellū indixerit huic sacratissimo & omniū dignissimo sacramēto: animoq; constituerit, id omne quod ad ipsi; spectat honoratiōē, sustollere atq; demoliri. **S**ed operæ precii fuerit, hoc in loco uerba eiusdē referre: quæ fidē faciunt irreligiositatis ipsius, & subfannatiōis in dictū officii ecclesiasticū, & eius authorē. **E**xat (inquit **L**utherus in eo, quē nunc cōuellimus, libro) historia corporis **C**hristi, sic tortis deprauatisq; scripturis